

Izabella Andrzejuk

Sprawozdanie z konferencji "Geneza państwa a problem filozofii politycznej", 28 marca 2011 r.

Studia Philosophiae Christianae 48/1, 200-205

2012

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

– zdaniem prelegenta – WikiLeaks, które skupiło się przede wszystkim na działalności o charakterze demaskatorskim.

Po wystąpieniu dra M. Lakomego organizatorzy podsumowali i zakończyli konferencję, zapraszając wszystkich zebranych na obiad.

IZABELLA ANDRZEJUK

Wyższa Szkoła Komunikowania, Politologii i Stosunków Międzynarodowych, Warszawa

**SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI
GENEZA PAŃSTWA A PROBLEM FILOZOFII POLITYCZNEJ
28 MARCA 2011 R.**

W dniu 28 marca 2011 roku odbyła się konferencja międzynarodowa *Geneza państwa a problem filozofii politycznej* zorganizowana przez Katedrę Historii Myśli Politycznej Instytutu Nauk Społecznych Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach.

Konferencja rozpoczęła się wystąpieniami rektora UPH, prof. dra hab. Antoniego Jówko, następnie dziekana Wydziału Humanistycznego, prof. dra hab. Jerzego Kunikowskiego oraz dyrektora Instytutu Nauk Społecznych, prof. dra hab. Stanisława Jaczyńskiego.

Po uroczystym otwarciu konferencji i przemówieniach władz uczelni rozpoczęły się obrady plenarne. Jako pierwszy prelegent wystąpił prof. dr hab. Adam Wielomski, reprezentujący organizatorów konferencji. W swoim referacie, zatytułowanym *Koncepcje powstania państwa w zachodniej myśli politycznej na przestrzeni wieków i polityczne implikacje tych teorii*, zaprezentował cztery najbardziej powszechne i znane sposoby powstawania państw. Pierwszy z nich oparty jest na arystotelesowskiej koncepcji, według której państwo powstaje ze względu na społeczną naturę człowieka. Drugi sposób jest uzasadniany teologicznie i uwidacznia się w teokratycznej koncepcji państwa; tutaj mieści się du-

alistyczna koncepcja państwa (przyczyną powstania państwa są ludzkie namiętności albo nadanie przez Kościół). Trzeci ze sposobów powstania państwa odwołuje się do umowy społecznej. W takim przypadku zadaniem państwa jest służenie obywatelowi. Ostatni, czwarty, sposób polega na tworzeniu państwa na drodze podbojów. Prelegent zwrócił uwagę, iż jedne z ważniejszych dzieł z zakresu filozofii polityki powstały pomiędzy XVI a XVII wiekiem. Przykład Polski – zdaniem prof. Wielomskiego – wskazuje na to, iż w różnych okresach jedno i to samo państwo może powstawać oraz organizować się na różne sposoby.

Kolejnym prelegentem sesji plenarnej był prof. dr hab. Ryszard Skarzyński z Uniwersytetu w Białymstoku. W swoim wystąpieniu zatytułowanym *Stare i nowe spojrzenie na państwo* zwrócił uwagę na tendencje oddalania się filozofii polityki od rzeczywistości. Zdaniem prelegenta, owocuje to postrzeganiem i ujmowaniem państwa na poziomie uczuć. Takie ujęcie sprowadza się ostatecznie do formułowania idei państwa jako instytucji, której zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa obywateli. Takie podejście nie może stanowić, według Skarzyńskiego, przedmiotu nauki o państwie, gdyż nie informuje, czym owo państwo jest. Podobnej ocenie prelegent poddał ujmowanie samego państwa jako efektu ewolucji społecznej, co faktycznie powoduje, że jego cel polega na podboju świata.

Następnie prof. dr hab. Ryszard Polak z Akademii Wychowania Fizycznego im. Józefa Piłsudskiego w Warszawie przedstawił referat zatytułowany *Koncepcje genezy państwa T. Hobbesa i J. J. Rousseau a neotomizm*. Prelegent przedstawił historyczne ujęcie kształtowania się koncepcji państwa i zwrócił uwagę, iż rozumienie państwa przez Hobbesa i Rousseau ma swoje źródła w amoralnym rozumieniu państwa i władzy Machiavellego. Zdaniem prelegenta, poglądy polityczne Hobbesa i Rousseau należy ujmować w kontekście ich poglądów z zakresu antropologii filozoficznej, w której człowiek jest zwierzęciem z natury społecznym.

Wystąpienie kolejnego prelegenta – prof. dra hab. Pawła Chmielnickiego z Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie – było poświęcone tematowi *Źródła reguł ładu aksjonormatywnego współcze-*

snego państwa demokratycznego w świetle badań statystycznych polskiego ustawodawstwa. Swoje wystąpienie prelegent oparł na rozumieniu państwa jako porządku interakcji pomiędzy członkami wspólnoty i skupił się przede wszystkim na regułach ustalania tego porządku. Analizując poszczególne strategie zaspokajania potrzeb przez ludzi funkcjonujących w państwie, prof. Chmielnicki stwierdził, iż w Polsce polityczne centrum decyzyjne charakteryzuje się coraz większą pasywnością, wychodząc wyłącznie naprzeciw oczekiwaniom społeczeństwa. Ponadto, zdaniem prelegenta, system polskiego ustawodawstwa wzmacnia zjawisko uzależnienia społeczeństwa od gotowych rozwiązań. Zjawisko to wiąże się z wyraźnie i konsekwentnie postępującym procesem psucia prawa.

Następny prelegent – ks. prof. dr hab. Tomasz Stępień z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie – przedstawił referat pt. *Hierarchia niebiańska jako wzór idealnego państwa – koncepcja Pseudo-Dionizego Aeropagity.* Książd prof. Stępień na początku przedstawił postać Pseudo-Dionizego, a następnie omówił jego rozumienie hierarchii anielskiej jako wzoru dla hierarchicznego układu społeczności na Ziemi. Próbując przenieść taką koncepcję hierarchii na system polityczny, należałoby stwierdzić, że będziemy mieli do czynienia z monarchią absolutną. T. Stępień wskazał również na neoplatońskie korzenie w rozumieniu hierarchii u Pseudo-Dionizego. W filozofii neoplatońskiej bowiem istnieje specyficzny układ bytów intelektualnych, gdzie funkcjonuje przekazywanie bytu, a porządek w ten sposób wytworzony istnieje odwiecznie. Z kolei Pseudo-Dionizy omawiając hierarchę aniołów i Kościoła, swoiście zastępuje neoplatońskie przekazywanie bytu przekazywaniem łaski. Ten porządek z kolei nie istnieje odwiecznie i jest ustanowiony przez Boga.

Kolejnym prelegentem był dr hab. Artur Andrzejuk, prof. UKSW. Przedstawił on referat pt. *Naturalistyczna koncepcja powstania państwa w ujęciu Tomasza z Akwinu.* A. Andrzejuk wyróżnił u Akwinaty takie podstawy państwa, jak konieczność zaspokajania podstawowych potrzeb człowieka i współdziałanie na podstawie poznania rozumowego. Tak ujęte fundamenty wspólnoty państwowej pozwalają, zdaniem

A. Andrzejuka, przyjąć, iż Tomasz uznawał, że ludzie potrzebują państwa jako wspólnoty innych ludzi, aby dobrze postępować oraz osiągnąć szczęście. Z kolei zadaniem państwa – według Akwinaty – jest zapewnienie pokoju. Prelegent zwrócił również uwagę, że w rozumieniu prezentowanego autora osoby społeczne nie korzystają w swoim postępowaniu z rozumu, co w praktyce oznacza, że nie poddają się one prawom i nie korzystają z praw.

Ostatnim prelegentem, którego wystąpienie zamykało sesję plenarną był sekretarz konferencji, był dr Cezary Kalita z Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach. Wykład dra Kality, zatytułowany *Definicja (definicje) 'państwa' – próba określenia pola niewiedzy w konfrontacji ze 'społeczeństwem' i 'wspólnotą'*, był poświęcony prezentacji definicji państwa. Prelegent zwrócił uwagę, iż różnorodność wymienionych definicji praktycznie uniemożliwia sformułowanie jednego konkretnego określenia, czym jest państwo.

Po sesji plenarnej odbyły się obrady dwóch sekcji, których moderatorem był prof. Andrzejuk (II sekcji – przed południem, a I sekcji – po południu). W sekcji pierwszej brali udział m.in.: dr Andrzej Nowik z UKSW oraz mgr Maciej Sęcki z Collegium Civitas w Warszawie. Dr Nowik zaprezentował referat zatytułowany *Tomistyczne ujęcie genezy państwa u Feliksa Konecznego*. Prelegent zwrócił uwagę, iż F. Koneczny w swoich poglądach politologicznych inspirował się tomizmem J. Maritaina. Na ten fakt wskazuje chociażby użycie indukcji w punkcie wyjścia badań Konecznego. Swoje analizy omawiany autor – według A. Nowika – rozpoczyna od procesów państwowotwórczych. Zdaniem prelegenta, interesujące jest również to, że w analizach tych można odwołać się do teorii relacji (M. Gogacz zwracał uwagę, iż chodzi tu nawet o relacje osobowe).

Mgr Sęcki przedstawił referat zatytułowany *Geneza i istota państwa w polskiej myśli politycznej okresu średniowiecza*. M. Sęcki, wymieniając podstawowe źródła informacji na temat zagadnień politycznych w średniowiecznej Polsce, zwrócił uwagę, iż państwo było wówczas utożsamiane z osobą władcy. W związku z tym można było wskazać na trzy koncepcje władzy królewskiej w tym okresie: a. karolińsko-ottoń-

ską – tu król jest Bożym pomazańcem i pośrednikiem między poddanymi i Bogiem (Gall Anonim); b. prawną – w której król jest źródłem oraz wykonawcą prawa stanowionego i zarazem sam nie jest związany z prawem; c. koncepcję władzy sprawowanej w państwie stanowiącym odrębną, niezależną całość – tak jak w przypadku państwa Jagiellonów (Jan Ostroróg). Wśród zasług średniowiecznych polskich uczonych dla ówczesnej myśli politycznej mgr M. Słęcki wymienił pogląd, że władza nie może opierać się na sile. Wśród innych jeszcze osiągnięć tamtych czasów prelegent wymienił uznanie monarchii chrześcijańskiej za jedną z form rządów, co powodowało, że król nie zawdzięczał swej władzy „układowi” i stanowił instancję odwoławczą wobec ewentualnej samowoli urzędników.

Z kolei sekcję drugą otwierał wykład dra Lecha Szyndlera zatytułowany *Człowiek jako principium państwa (formuła tomizmu konsekwentnego)*. L. Szyndler wskazał na cztery elementy, stanowiące ujęcie człowieka jako principium państwa: osoba, mowa serca, relacje istnieniowe oraz wynikająca z wcześniejszych elementów koncepcja wspólnoty państwowej. Dr Szyndler przedstawił określenie osoby w tomizmie konsekwentnym jako bytu wyposażonego w akt istnienia oraz intelektualność i dodał, że drugi z wymienionych czynników – mowa serca – leży u podstaw całej sfery aktywności ludzkiej (jest bowiem zareagowaniem intelektu na odebrane w poznaniu pryncypia poznawanego bytu). Prelegent zwrócił uwagę, iż relacje osobowe są pierwotne w stosunku do pozostałych relacji, a powiązanie ich z mową serca i kontemplacją prowadzi do mądrości, jako umiejętności zgodnego z prawdą odczytywania dobra osób. W ten sposób – zdaniem prelegenta – mądrość i kontemplacja wyznaczają porządek poznawania i kierowania w człowieku, co prowadzi do problemu wspólnoty państwowej i jej podstaw.

Jedną z prelegentek sekcji drugiej była także dr Izabella Andrzejuk (Wyższa Szkoła Komunikowania, Politologii i Stosunków Międzynarodowych w Warszawie), która przedstawiła referat pt. *Naród społeczeństwo i państwo w ujęciu Mieczysława Gogacza*. I. Andrzejuk przedstawiła najważniejsze punkty wyjściowe filozoficznej myśli politycznej M. Gogacza, do których zaliczyła koncepcję osoby, relacji osobowych

oraz mądrość. Pojęcia osoby i relacji osobowych w przekonaniu prelegentki stanowią podstawę do odróżnienia u Gogacza takich wspólnot, jak naród i społeczeństwo, a także punkt wyjścia do rozumienia państwa jako instytucji, która powinna służyć ludziom. I. Andrzejuk zwróciła również uwagę, iż M. Gogacz zawsze na pierwszym miejscu stawia relacje osobowe, co zarazem oznacza, że poczucie przynależenia do jakiegoś środowiska jako do ojczyzny jest wtórne w stosunku do tych relacji i nie musi ściśle pokrywać się z miejscem urodzenia człowieka.

Po zamknięciu obrad w sekcjach, prof. A. Wielomski krótko podsumował przebieg konferencji i zaprosił uczestników na uroczystą kolację.

Kazimierz Pawłowski, *Zarys logiki. Skrypt dla studentów kierunków humanistycznych*, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2012, ss. 199.

Recenzowany podręcznik ukazał się na rynku wydawniczym zaledwie parę tygodni temu i niniejsza recenzja ma szansę jeszcze odegrać praktyczną rolę w sprawie jego upowszechniania jako pozycji, na której mogą być opierane programy nauczania logiki w zbliżającym się roku akademickim 2012/13. Co prawda, wobec wielości innych dostępnych na polskim rynku, dobrych, znanych i wielokrotnie wznawianych podręczników logiki, wykładowcy raczej nie sięgną po recenzowaną książkę, jednak z lokalnej perspektywy UKSW taki wybór ma spore szanse: skrypt prof. K. Pawłowskiego jest dotąd jedynym podręcznikiem logiki wydanym przez Wydawnictwo UKSW, a Autor od paru lat jest wykładowcą logiki na Wydziale Nauk Humanistycznych UKSW.

Miejmy nadzieję, że ostatecznie na decyzje o wyborze recenzowanej pozycji na podręcznik dla studentów wpłyną zaprezentowane dalej uwagi dotyczące wadliwej konstrukcji książki, zawartych w niej fałszywych informacji, niepoprawnie używanej terminologii. Z uwagi na ilość błędów w omawianym materiale, sformułowane dalej komentarze są wybiórcze.

Niniejsza recenzja jest adresowana głównie do wykładowców logiki i pomija szczegółowy opis zawartości kolejnych czternastu rozdzia-